

Aarhus d. 1. april 2024

Til
Aarhus Kommune
Teknik og Miljø
Grønne Områder

Bemærkninger til udkast til Naturplaner for 300 ha ny natur syd for Aarhus

Danmarks Naturfredningsforening i Aarhus (DN) glæder sig i udgangspunktet over den politiske beslutning om at udtage ca. 300 ha landbrugsarealer af omdrift og konvertere dem til permanent natur. Det er et vigtigt skridt på vejen mod en realisering af den politiske målsætning om 12.000 ha natur, som er formuleret i kommunens udmærkede naturpolitik [Et Grønne-re Aarhus](#), og som i øvrigt snarest bør efterfølges af yderligere initiativer, hvis målet skal nås inden 2030.

DN hæfter sig særligt ved det [udtrykkelige politiske ønske](#) om, at **initiativet skal skabe mere vild natur og bidrage til at standse tilbagegangen i biodiversiteten**. Dette klare politiske mandat bør gennem en målrettet og ambitiøs implementering adressere delmålet i *Et Grønnere Aarhus* om **1000 ha vild og selvforvaltende natur med helårsgræssende dyr**. Netop helårsgræsning på store sammenhængende naturarealer (herunder skov) uden produktionsinteresser, anses for at være blandt de absolut mest omkostningseffektive tiltag for at stande tilbagegangen i biodiversitet. Og Aarhus Kommune er fortsat langt fra at realisere ovenstående målsætning.

I det følgende fremføres først en række generelle bemærkninger, relevante for det samlede projektareal og dernæst kommenteres kortfattet og enkeltvis på de fem delområder.

Generelt

DN er meget bevidst om de mange interesser, der sædvanligvis knytter sig til den offentlige arealanvendelse og -forvaltning i Aarhus Kommune. Disse medfører typisk en pragmatisk afvejning af hensyn og en sympatisk bestræbelse på at tilgodese så mange interessenter som muligt. Ofte ender det dog i praksis med en nedprioritering af biodiversitet, idet man tvinges til – eller blot vælger – at indgå talrige kompromisser, som i bedste fald ikke gør nogen forskel for biodiversiteten og i værste fald er besludt kontraproduktive og snarere forringer den.

DN anerkender, at Aarhus Kommune hidtil har været forholdsvis "klar i spyttet" omkring baggrund og formål vedr. realisering af de 300 ha. Det er således konsekvent blevet italesat, at arealernes primære funktion iht. den politiske beslutning er **beskyttelse og fremme af biodiversitet**.

Det er på den baggrund DN's klare forventning, at kommunen fortsat vil stå ved intentionen og ikke afvige nævneværdigt fra de hidtidige ambitioner. Vi ser frem til at man vil følge de faglige anbefalinger og anvende de optimale virkemidler for en styrket og øget biodiversitet.

Adgang

Ovenstående betyder ikke, at der ikke kan foregå andre ting på arealerne end naturbeskyttelse. Men det betyder efter DN's opfattelse, at enhver aktivitet på de 300 ha bør underordnes hensynet til naturen, og ikke må kompromittere den biodiversitetsfremmende indsats. DN pe-

ger på det væsentlige forhold, at hovedparten af projektarealerne ikke tidligere har været offentligt tilgængelige, og der derfor vanskeligt kan være vundet hævd på anvendelsen af dem. Dette bør efter DN's opfattelse udelukke en berettiget forventning blandt forskellige brugergrupper om, at arealerne i nævneværdigt omfang skal understøtte netop deres aktivitet.

Der er altså i forvaltningsmæssigt forstand tale om et sjældent taknemmeligt og nærmest "jomfrueligt" udgangspunkt, hvor myndighederne på baggrund af det politiske mandat kan fastsætte præmissen for den fremtidige anvendelse, uden skelen til tidligere brug eller særlige interesser. Med andre ord bør enhver adgang til de kommende naturarealer på den baggrund betragtes som et privilegium, der altovervejende sker på naturens præmisser.

Idet græsningsarealerne bliver åbne for adgang, vil det efter DN's opfattelse *ikke* være en begrænsning i den offentlige, frie færdsel, men blot fordre den besøgendes accept af – og tilpasning til – dyrenes tilstedeværelse. Det vil naturligvis være muligt stadig at tilrettelægge stiforløb udenfor græsningsarealerne, så længe det ikke indebærer u hensigtsmæssige reduktioner i arealernes størrelse og beliggenhed.

Græsning

Som følge af ovenstående præmis, bør græsning med bl.a. ekstensive racer af køer og heste være et foretrukket og relativt uproblematisk virkemiddel i den forestående forvaltning. Helårsgræsning med lavt dyretryk (fremfor sæsonafgræsning med højere dyretryk) vil dels have den optimale biodiversitetsfremmende effekt, og dels indebære færrest konflikter med mennesker, fordi der vil være relativt færre og ikke-opsøgende individer.

DN mener således, at der konsekvent bør tilstræbes helårsgræsning og, at græsningsarealerne skal være så store som overhovedet muligt. Det fordrer en øget villighed til at etablere færreste over veje og stier, og sammenlægge mindre folde – og det indebærer givetvis et behov for og en vilje til saglig kommunikation om den bagvedliggende prioritering og nødvendighed.

DN anbefaler, at man ikke i Naturplanerne angiver et specifikt antal dyr på et givent areal, men i overensstemmelse med forskningsmæssige anbefalinger lader græsningstrykket bero på en løbende vurdering af effekten, med mulighed for justering.

Hydrologi

Der bør arbejdes aktivt og konsekvent med retablering af naturlig hydrologi på samtlige arealer, såvel gennem nedlæggelse af dræn og åbning og genslyngning af evt. rørlagte vandløb, som ved etablering af vandhuller. Hensyn til reelle problemer for naboejendomme skal naturligvis iagttages og håndteres.

Tilgroning og bevoksning

DN er ikke bekymret for en sporadisk tilgroning af de tidligere landbrugsarealer. Forudsat at arealerne afgræsses (ideelt set ved helårsgræsning) med det rette dyretryk, vil de lysåbne naturtyper både kunne fremmes og opretholdes. Skovrejsning bør primært ske som supplement til naturlig tilgroning og for at fremme den strukturelle variation på de tidligere artsfattige landbrugsarealer.

Strukturelle, biodiversitetsfremmende elementer

DN bifalder planerne om udlægning af dødt ved i store dimensioner, som i sagens natur ikke vil indfinde sig naturligt på arealerne indenfor en overskuelig fremtid. Dødt ved har stor værdi som fødekilde og levested for talrige andre arter, og vil dermed bidrage til en øjeblikkelig optimering af naturindholdet på de tidligere kulturarealer. Det er et omkostningseffektivt virkemiddel med stort formidlingspotentiale.

DN opfordrer desuden til at der udlægges sten af forskellige dimensioner, dels i egentlige bunker og dels som spredte stenbestrøninger. Sådanne bør placeres strategisk hensigtsmæssigt, så de skaber og understøtter varierede biotoper, både på solbeskinnede, tørre overdrev og i våde lavninger og langs bredden af vandhuller.

DELOMRÅDERNE

Ajstrup

Arealet bør sammenbindes til ét stort græsningsområde, allerede fra begyndelsen. Det er ikke indlysende, hvorfor man foreslår muligheden for dette på et senere tidspunkt?! Al erfaring viser, at det blot vil gøre det vanskeligere at gennemføre når der først er opbygget en forventning om "brugsret", som pludselig skal afstås eller forringes. En sammenlægning vil næsten fordoble det samlede græsningsareal, og således understøtte dets egnethed til helårsgræsning, fremfor den foreslåede sæsonafgræsning. Det bør være økonomisk overkommeligt og i øvrigt uproblematisk, at etablere to færister på den gennemgående vej.

Ved en sammenlægning, der indebærer græsning på den vestlige side af vejen, kan man evt. kompensere ved at rykke den vestligste hegnslinje en smule mod øst, så der fortsat er plads til et stiforløb langs med arealet, udenfor hegnet.

Det synes desuden oplagt at lade indhegningen omfatte en del af Fløjstrup Skov, hvorved man dels vil opnå en gradvis, naturlig opbrydning af det skarpe skovbryn og dels vil skabe naturligt ly for de helårsgræssende dyr.

Det er ikke umiddelbart indlysende for DN, hvad der menes med en "udsigtsplatform" på det sydvestlige højdepunkt, men hvis der er tale om en egentlig "konstruktion" virker det malplaceret og næppe som et tiltag der understøtter arealets primære formål, slet ikke hvis det forhindrer etablering af græsningsfold.

Moesgaard Nord

Set i et biodiversitetsperspektiv, vil den optimale forvaltning af arealet indebære græsning. Argumentet for en halvering af arealet kan således alene være publikumshensyn, hvorfor DN foreslår at græsningsarealet udvides til minimum 2/3 af det samlede areal. Således vil der stadig være plads til event- og parkeringsområder, samt mulighed for etablering af opholdsarealer med bord/bænkesæt udenfor hegningen.

Som ved *Ajstrup*, vil det også her være oplagt at inddrage (dele af) skovbrynet i hegningen og derved skabe øget læ for dyrene og en mere naturlig overgang mellem naturtyper.

Arealets beskedne størrelse gør måske helårsgræsning mindre oplagt, men med den korte afstand mellem *Moesgaard Nord* og *Moesgaard Syd* eksisterer muligheden for en relativ nem og fleksibel overflytning ved evt. fødeknaphed.

Moesgaard Syd

Dette areal har sammen med *Vilhelmsborg Nord* vel nok det største samlede potentiale for helårsgræsning, blandt samtlige delområder. Derfor glæder det DN at der lægges op til helårsgræsning med både kvæg og heste, skønt det forekommer uhensigtsmæssigt på forhånd at lægge sig fast på et specifikt antal dyr.

Det bør være et mål i sig selv at tilstræbe så store, sammenhængende naturområder, som muligt, hvilket vil øge variationen af levesteder og arter og gøre det nemmere og mere rationelt at forvalte med helårsgræsning. Derfor bør den gennemgående Samsvej som deler arealet i to, indlemmes i hegningen med en færister ved henholdsvis Moesgaard Allé og Fuldenvej; alternativt kan der, såfremt Samsvej kræver særlig kulturhistorisk beskyttelse, etableres en smallere passage midt på Samsvej, således at dyrene kan passere uhindret på tværs af vejen og de to arealer. Det væsentlige er, at *Moesgaard Syd* i realiteten udgør ét samlet græsningsareal.

På den østlige del af arealet foreslår DN at inddrage den nordlige periferi af skovparten Moesgaard Have i hegningen, således at græsningsarealet udvides med en skovnaturtype og der skabes en mere naturlig overgang mellem naturtyper.

DN har i sagens natur en interesse i at Fulden-fredningen efterleves, og vurderer, at fredningens formål fint vil kunne opfyldes ved ekstensiv afgræsning, også selvom det måtte indebære sporadisk opvækst af solitære træer og buske, der ikke ændrer grundlæggende på det lysåbne landskab.

Vilhelmsborg Nord

Dette areal har sammen med *Moesgaard Syd* vel nok det største samlede potentiale for helårsgræsning, blandt samtlige delområder. Derfor glæder det DN at der lægges op til helårsgræsning med både kvæg og heste, skønt det forekommer u hensigtsmæssigt på forhånd at lægge sig fast på et specifikt antal dyr.

Ved helårsgræsning er arealets størrelse og variation en udslagsgivende faktor; jo større, des bedre muligheder for at understøtte dyrenes trivsel og fremme arealets selvopretholdende forvaltning – og for at reducere konfliktpotentiale mellem dyr og publikum. Som ved *Moesgaard Syd* og *Ajstrup* anbefaler DN derfor, at man fra starten etablerer ét stort græsningsareal ved at skabe sammenhæng mellem arealerne på hver side af Hovstien med en strategisk hensigtsmæssig placering af færister.

På sigt rummer *Vilhelmsborg Nord* spændende muligheder for yderligere udvidelse. DN opfordrer således til en målrettet bestræbelse på at skabe sammenhæng med de nordligere beliggende Hørret Enge og Hørret Skov, hvorved der kan skabes ét stort sammenhængende, vildt og varieret naturområde, som vil kunne bidrage substantielt til opfyldelse af kommunens politiske målsætninger om 1000 ha vild, selvforvaltende natur inden 2030.

Ideelt set bør man ligeledes afsøge muligheden for, på sigt, at skabe sammenhæng mellem arealerne *Vilhelmsborg Nord* og *Vilhelmsborg Syd*. Letbanen og Bedervej udgør i dag en åbenlys barriere, som imidlertid kan overkommes med en underføring eller en bro, således at dyrene uafhængigt at trafikken kan passere fra det ene areal til det andet.

Vilhelmsborg Syd

Arealet er i sin fulde udstrækning tidligere agerland og det biodiversitetsmæssige udgangspunkt er dermed uhyre beskedent. Derfor synes det udmærket med en bred vifte af tiltag for at styrke den strukturelle variation, herunder retablering af naturlig hydrologi og aktiv skovrejsning.

Dog finder DN det bemærkelsesværdigt, at man i udgangspunktet tilsyneladende fuldstændig fravælger græsning, idet græsning uanset det eksisterende naturindhold forbliver et centralt virkemiddel i den fremtidige udvikling af arealets biodiversitet. Det har muligvis været afgørende for denne beslutning, at arealet ligger meget bynært til Mårslet, men dette forhold ændrer jo ikke på den primære præmis om at arealet skal tilgodese vild natur og biodiversitet. Derfor anbefaler DN, at der allerede fra begyndelsen planlægges for græsning af de lysåbne naturtyper, herunder også de såkaldte skovenge mellem skovrejsningspartierne, som alternativt vil kræve (omfattende) mekanisk vedligehold.

Ideelt set bør man afsøge muligheden for, på sigt, at skabe sammenhæng mellem arealerne *Vilhelmsborg Nord* og *Vilhelmsborg Syd*. Letbanen og Bedervej udgør i dag en åbenlys barriere, som imidlertid kan overkommes med en underføring eller en bro, således at dyrene uafhængigt at trafikken kan passere fra det ene areal til det andet.

Med venlig hilsen

Sebastian Jonshøj